

УДК 372.3:159.955:355.48

DOI: 10.31652/3041-2439-2025-4-2

Вплив ігрової діяльності на розвиток емоційної культури молодших школярів в умовах війни

Алла Коломієць , Наталія Олійник , Таїсія Тертична

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Анотація

У статті розкрито проблему розвитку емоційної культури молодших школярів в умовах війни. Продemonстровано важливість позитивної та стабільної емоційної сфери молодших школярів у подоланні кризових ситуацій, необхідність створення емоційно-розвивального середовища. Визначено, що процес розвитку емоційної культури учнів початкової школи є складним і тривалим. Обґрунтовано чинники (бойові дії, вимушене переселення, невизначеність і постійне відчуття небезпеки тощо), що суттєво впливають на психоемоційний стан дітей в умовах війни, зумовлюючи зростання тривожності, агресивності, емоційної нестабільності та труднощів у саморегуляції. Акцентовано увагу на тому, що розвиток емоційної культури, уміння розпізнавати, усвідомлювати та керувати власними емоціями є ключовою умовою гармонійного розвитку особистості молодшого школяра й важливою передумовою його психологічного благополуччя.

Особливу увагу приділено ігровій діяльності як ефективному педагогічному інструменту, що має значний виховний, розвивальний, терапевтичний і культурологічний потенціали. Проаналізовано наукові підходи сучасних українських і зарубіжних дослідників до проблеми формування емоційної культури, визначено специфіку її розвитку в умовах кризових обставин. Показано, що гра сприяє соціалізації, формуванню моральних якостей, розвитку емоційного інтелекту, самоконтролю, емпатії та здатності до конструктивної комунікації.

Висвітлено педагогічні принципи організації ігрової діяльності. Наведено приклади використання ігор і вправ, спрямованих на подолання стресу, зменшення тривожності, агресивності, розвиток саморегуляції та відновлення внутрішнього ресурсу молодших школярів. Обґрунтовано доцільність застосування гри як засобу першої психологічної допомоги, що забезпечує підтримання позитивного емоційного фону та створює атмосферу безпеки.

Зроблено висновок, що ігрова діяльність у початковій школі в умовах війни є не лише педагогічним методом, а й засобом психоемоційної стабілізації, що сприяє збереженню ментального здоров'я учнів, розвитку стресостійкості та формуванню ціннісного ставлення до себе й інших.

Ключові слова: воєнний час, емоційна культура, ігрова діяльність, молодші школярі, негативні емоційні стани, освітній процес.

UDC 372.3:159.955:355.48

DOI: 10.31652/3041-2439-2025-4-2

The influence of game activity on the development of emotional culture of young schoolchildren in war conditions

Alla Kolomiets , Nataliia Oliinyk , Taisiia Tertychna

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnitsia, Ukraine

Abstract

The article reveals the problem of developing the emotional culture of younger schoolchildren in wartime. The importance of a positive and stable emotional sphere of younger schoolchildren in overcoming crisis situations, the need to create an emotionally developmental environment, is demonstrated. It is determined that the process of developing the emotional culture of primary schoolchildren is complex and long. The factors (combat operations, forced resettlement, uncertainty and a constant sense of danger, etc.) that significantly affect the psycho-emotional state of children in wartime are substantiated, causing increased anxiety, aggressiveness, emotional instability and difficulties in self-regulation. Attention is focused on the fact that the development of emotional culture, the ability to recognize, realize and manage one's own emotions is a key condition for the harmonious development of the personality of a younger schoolchild and an important prerequisite for his psychological well-being.

Special attention is paid to game activity as an effective pedagogical tool that has significant educational, developmental, therapeutic and cultural potential. The scientific approaches of modern Ukrainian and foreign researchers to the problem of forming emotional culture are analyzed, the specifics of its development in crisis conditions are determined. It is shown that the game contributes to socialization, the formation of moral qualities, the development of emotional intelligence, self-control, empathy and the ability to constructive communication.

The pedagogical principles of organizing game activity are highlighted. Examples of the use of games and exercises aimed at overcoming stress, reducing anxiety, aggressiveness, developing self-regulation and restoring the internal resource of younger schoolchildren are given. The expediency of using games as a means of first psychological aid, which ensures the maintenance of a positive emotional background and creates an atmosphere of security, is substantiated.

It was concluded that game activities in primary school in wartime are not only a pedagogical method, but also a means of psycho-emotional stabilization, which contributes to the preservation of students' mental health, the development of stress resistance, and the formation of a value-based attitude towards oneself and others.

Keywords: wartime, emotional culture, game activity, younger schoolchildren, negative emotional states, educational

Постановка проблеми. Війна та кризові обставини в Україні суттєво вплинули на емоційну сферу як дітей, так і дорослих, тому питання емоційної саморегуляції та культури почуттів набуло особливої актуальності й гостроти. У поведінці людей спостерігається переважання негативних емоцій, зростання тривожності й агресивності, зниження здатності контролювати свої почуття й дії, ослаблення емоційної врівноваженості. Надмірна чутливість до екстремальних ситуацій може призводити до емоційного виснаження, депресії та психологічного вигорання.

Як зазначають А. Коломієць, А. Литвин, Т. Тертична, «уже аксіоматичною стала думка про важливість емоційної культури, належний рівень сформованості якої у будь-які часи і будь-яких ситуаціях, у різних сферах діяльності сприятиме як подоланню труднощів, так і успішній самореалізації» [7, с. 55]. Розвинена емоційна культура, уміння «зчитувати», розрізняти та тлумачити власні почуття й емоції інших, здатність керувати ними – є необхідною складовою гармонійного розвитку кожної особистості. Водночас емоційна культура має особливе значення для учнів початкової школи в умовах надзвичайних ситуацій, кількість яких в Україні з початком війни істотно зросла. Володіння емоційною культурою є важливою умовою успішного становлення особистості молодшого школяра, соціальної адаптації та повноцінної взаємодії з навколишнім світом в умовах війни.

Разом із тим, процес розвитку емоційної культури учнів початкової школи в умовах війни має свою специфіку, що зумовлена станом їхнього фізичного та психоемоційного здоров'я. Часто у них спостерігаються прояви пригніченого настрою чи агресивності, що можуть бути

пов'язані з вимушеним переселенням із зони ведення бойових дій, незадоволенням способом життя, труднощами із соціалізацією й адаптацією до нових умов життя, проблемами у спілкуванні в родині, відсутністю можливостей для розвитку. Нерідко молодші школярі не до кінця усвідомлюють або не можуть пояснити причини змін власного емоційного стану. Тривале погане самопочуття може провокувати виникнення негативних емоцій і реакцій.

У сучасних умовах кризи для розвитку емоційної культури дітей і подолання наслідків складних психологічних переживань, відповідно до принципів Концепції Нової української школи, важливо застосовувати «м'які» педагогічні підходи й засоби впливу. Використання таких методів дає змогу педагогам здійснювати делікатну, непрямую взаємодію як із дитячим колективом у цілому, так і з кожним учнем окремо.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговує ігрова діяльність як ефективний педагогічний інструмент, що має потужний виховний, розвивальний, культурологічний та здоров'язбережувальний потенціали. Ігрова діяльність у різні історичні періоди, зокрема в часи суспільних криз, неодноразово доводила свою цінність як засіб розвитку особистості, емоційного вираження та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку емоційної культури молодших школярів є досить складною та багатоаспектною. Аналіз наукових праць сучасних дослідників (Н. Білоконної, Т. Борисової, Ю. Лобач, А. Кравцової, І. Кравцової, Ю. Москвічової, М. Родрігеса, О. Федій, О. Цюняк, А. Чумакової та ін.) свідчить, що феномен «емоційна культура» є предметом активного наукового вивчення й обговорення. Науковці досліджують різні аспекти цієї проблеми, зокрема вивчають емоційну культуру як педагогічне явище загалом [6; 7; 9], педагогічні умови [4] й методи виховання емоційної культури учнів молодшого шкільного

віку [5], аналізують питання психолого-педагогічної взаємодії [1], генезу поняття «емоційна культура молодших школярів» [5], формування емоційної культури у період війни [7; 9] тощо. Дослідники Ю. Москвічова та М. Родрігес [6] визначають чинники, що впливають на низький рівень сформованості емоційної культури в дітей. Психологічній допомозі дітям війни присвячено праці таких науковців, як В. Зликов, С. Лукомська, Н. Євдокимова, С. Ліпінська [3]. Ігротерапія як психолого-педагогічна фасилітація представлена у працях Т. Галиної, О. Федій [8].

Аналіз наукових джерел засвідчує, що емоційна культура молодших школярів є важливим чинником їхнього психологічного благополуччя, адаптації до стресових обставин та збереження внутрішньої рівноваги, що є необхідними для повноцінного навчання й розвитку дітей.

Мета статті – розкрити особливості організації ігрової діяльності як ефективного інструмента розвитку емоційної культури молодших школярів під час здійснення освітнього процесу в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Емоційний розвиток є важливою складовою загального психічного розвитку молодших школярів, адже емоційність виступає психофізіологічною особливістю цього вікового періоду. Молодший шкільний вік характеризується підвищеною емоційною чутливістю, безпосередніми, часто неконтрольованими і неусвідомленими емоційними реакціями, особливо в екстремальних ситуаціях. Дитина цього віку живе у світі емоцій, які значною мірою визначають її поведінку та впливають на розумову діяльність. Підвищена вразливість, сенситивність і яскравість

емоційного сприймання сприяють формуванню емоційної сфери й розвитку культури особистості молодшого школяра. Водночас діти ще не повністю усвідомлюють власні почуття та не завжди розуміють причини, що їх викликають. Сенсорна відкритість, емоційна сприйнятливність і чутливість є важливими передумовами формування емоційної культури [2].

Грунтовний аналіз науково-методичної літератури з окресленої проблеми дав змогу розкрити зміст емоційної культури молодших школярів, яку визначаємо як сукупність навичок, що охоплюють здатність дітей розуміти, виражати та керувати власними емоціями і вчинками, а також співчувати іншим і взаємодіяти з ними в конструктивний спосіб.

Як зазначають Т. Дорошенко та Л. Сіліна, «структура емоційної культури молодших школярів включає когнітивний компонент, що характеризує наявність знань про емоції, соціально прийнятні способи їх прояву, роль емоцій у встановленні гармонійних стосунків з іншими людьми; мотиваційний компонент, що свідчить про наявність зацікавлення емоційним аспектом життя, зокрема власним та інших людей, бажання орієнтуватися у власних проявах емоцій з проекцією на моральні норми; діяльнісний компонент, що характеризує здатність розуміти, точно виражати свої емоції й потреби, керувати своїми емоціями та впливати на емоції інших людей, проявляти соціально прийнятні емоції» [2, с. 11].

Збройна агресія російської федерації проти України спричинила загрозу психічному здоров'ю здобувачів освіти, тому Міністерство освіти і науки України рекомендує вчителям під час взаємодії з учнями використовувати різноманітні психологічні ігри, техніки та вправи. У професійному арсеналі вчителя мають бути такі методи й форми організації освітнього процесу, які в умовах екстремальних ситуацій

сприятимуть налаштуванню дітей на ефективну роботу, створенню доброзичливої атмосфери, підтриманню позитивного психологічного стану учнів і розвитку їх емоційної культури.

Молодші школярі потребують підтримки й допомоги, щоб подолати стрес, спричинений надзвичайними обставинами, навчитися пристосовуватися до нових умов життя, справлятися з труднощами та запобігати виникненню психологічних проблем. Тому надзвичайно важливо, щоб учителі були готові надати учням першу психологічну допомогу у кризових ситуаціях, підтримати їх у подоланні стресу, сприяти формуванню стресостійкості та навчити ефективним технікам емоційної саморегуляції, які допоможуть стабілізувати стан і легше пережити складні періоди військового часу.

Застосування психологічних вправ, технік та ігор допоможе учням знизити рівень емоційного напруження, розслабитися, відновити відчуття психоемоційного комфорту й безпеки, що є природним способом стабілізації. Впровадження короткотривалих ігор у педагогічну практику сприятиме запобіганню й подоланню негативних емоційних станів в учнів початкової школи, розвитку вміння усвідомлювати свої емоції, що, у свою чергу, формує навички самоконтролю та саморегуляції поведінки, які є ключовими складниками емоційної культури.

Останнім часом значно активізувалися дослідження у сфері педагогіки гри, що пов'язано з переорієнтацією освіти на нові цілі та цінності, а також із появою інновацій у педагогічній практиці. Для глибшого розуміння потенціалу гри важливим є аналіз досвіду навчання в інших країнах, де

активно розвиваються допоміжні технології – зокрема гейміфікація, штучний інтелект, персоналізоване навчання тощо [10; 11].

Як зазначають Т. Галина, О. Федій, «багатовекторність та мультимодальність педагогічної ігротерапії нині отримує все більшу актуальність та затребуваність, особливо у роботі педагога з учнями молодшого шкільного віку – найбільш близького до ігрових активностей та сприятливого щодо педагогічно-розвивальних, фасилітативних впливів» [8, с. 14].

Науковці [1; 4; 8] визначають ігрову діяльність як основу для надання психоемоційної підтримки і як природний спосіб терапії – безпечний і відновлювальний метод роботи, який дає змогу вільно переживати й виражати глибокі емоції у невимушеній атмосфері, сприяючи розвитку емоційної культури. Відсутність такого формату взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни може призвести до негативних наслідків: відчуття безпорадності, деструктивних емоційних станів, зниження рівня ініціативності учнів тощо.

Гра набуває особливого значення тоді, коли освітній процес стає складним і непередбачуваним, адже саме вона допомагає створити емоційно комфортну атмосферу, викликати інтерес і мотивацію до роботи, а також опосередковано впливати на перебіг і результати навчальної діяльності. Ігрова діяльність виступає одним із найдієвіших способів розвитку емоційної культури в дітей молодшого шкільного віку. У процесі гри учні не лише засвоюють норми та правила поведінки, а й навчаються застосовувати їх у повсякденному житті, розвиваючи при цьому емоційний інтелект і соціальні вміння.

Як зазначають Н. Євдокимова, В. Зливков, С. Ліпінська, С. Лукомська, «дві найважливіші потреби дитини – це хороше фізичне та чутливе

людське середовище» [3, с. 126]. Задовольняти ці потреби можна через ігрову діяльність і творчу активність.

Аналіз наукових розвідок [1; 2; 3; 5; 8] дозволяє стверджувати, що ігрова діяльність має потужний і різноманітний вплив на формування емоційної культури, яка є невід'ємною передумовою всебічного розвитку молодших школярів, що передбачає такі аспекти:

соціалізацію – у процесі гри діти навчаються як взаємодіяти між собою, домовлятися, розв'язувати конфлікти та проявляти емпатію, що сприяє розвитку комунікативних умінь і вмінню працювати в колективі;

мотивацію до навчання – гра створює сприятливі умови для виникнення позитивної атмосфери, що сприяє мотивації до засвоєння нових знань і навичок; учні із задоволенням беруть участь у діяльності, яка викликає позитивні емоції, інтерес і є для них зрозумілою;

формування моральних якостей – більшість ігор передбачають дотримання правил, відповідальність, справедливість і чесність, завдяки чому учні поступово усвідомлюють значення цих моральних принципів;

розвиток саморегуляції – виконуючи ігрові завдання, школярі навчаються контролювати власні дії, дотримуватися встановлених норм, що сприяє формуванню самоконтролю та вмінню керувати своєю поведінкою;

емоційний розвиток – у процесі гри учні мають можливість вільно виражати свої почуття, навчатися розуміти власні емоції та керувати ними, оскільки ігрова діяльність сприяє зниженню психологічного напруження, допомагає долати стрес і створює позитивний емоційний стан;

моделювання життєвих ситуацій – гра дозволяє відтворювати різноманітні життєві обставини, у яких учні вчаться адекватно поводитися, приймати зважені рішення та передбачати наслідки своїх вчинків.

Продемонструємо застосування ігрової діяльності з метою розвитку емоційної культури учнів початкової школи в умовах війни на прикладах.

1. Важливо говорити з молодшими школярами про емоції і допомагати учням пережити стрес. Вправи щодо вираження емоцій і подолання стресу: «Розтрушування» (практика-гра для зниження страху та тривоги), «Простукування тіла» (вправа на вираження печалі та смутку, гармонізацію й активізацію нервової системи), «Кокон» (тілесна й дихальна техніка для швидкого заспокоєння), «Вираження страху за допомогою образу й дихання», «Вираження тривоги через малюнок» тощо.

2. Учитель може сприяти тому, щоб молодші школярі виражали агресію безпечно – через дихальні вправи, звукові прояви та рухову активність. Ефективними є ігри й практики для швидкого заспокоєння та зняття напруження, зменшення агресивної поведінки в групі дітей, зокрема: «Задуваємо свічку», «Перетягування рушника», «Руки в руки», «Кричимо – мовчимо», «Рубання дров» тощо.

3. Ігри та вправи для заземлення й саморегуляції (їх застосування варто розглядати як засіб першої психологічної допомоги або спосіб саморегуляції у стресових чи травматичних ситуаціях, під час панічних атак, зменшення тривожності та зняття сильного емоційного напруження: «Метелик», «Самообійми», «5-4-3-2-1», «Три речі», «Світлофор для думок», «Паперовий безлад», «Я шпигую за усім зеленим», «Каракулі», «Бурулька» тощо.

4. Ігри та вправи для відновлення ресурсу

(допомагають учням адаптуватись до ситуації, швидко й ефективно справитися зі стресом): «Безпечне місце», «Фортеця», «Кола довіри», «Шлях героя», «Дай п'ять!», «Я – супергерой», «Мої мрії – мої крила», «Дерево сили» тощо.

5. Ігри та вправи в укритті (допомагають під час повітряних тривог переключити увагу молодших школярів від негативних думок і подій, знизити рівень стресу): «Талант-шоу», «Я малюю, а ти відгадай», «Скажи мені: сила запитань», «Пиріжок», «Сніговик», «Сила імені», «Перевтілення», «Продовж історію», «Диригент», «Добра тварина», «Гімнастика по колу», «Пружинки» тощо.

Головна ідея проведення ігрової діяльності з метою розвитку емоційної культури молодших школярів полягає в тому, щоб не «боротися» з негативними емоціями, а допомагати їх усвідомлювати, змінювати та безпечно виражати – як для самого учня, так і для оточення. Йдеться не про протидію поведінці, а про її м'яку трансформацію в безпечну форму. Молодшому школяру потрібен дорослий, який здатен його зрозуміти, встановити чіткі межі й підтримати у подоланні внутрішніх переживань.

Основні принципи проведення ігрової діяльності:

1) переведіть дії дитини у комунікацію, використовуйте її рухи чи звуки для створення гри, наприклад, якщо діти кричать або сваряться – запропонуйте гру «Кричалки-мовчанки»;

2) встановіть правила, поясніть, що дозволено, а що – ні: так ви допомагаєте дитині зрозуміти межі власного досвіду;

3) будьте активним учасником процесу, долучайтеся до гри, щоб дитина відчула: дорослий поруч, він розуміє її

емоції, контролює ситуацію, і тому можна почуватися безпечно;

4) застосовуйте принцип протилежності: якщо діти надто збуджені – заспокойте їх, а якщо пригнічені – активізуйте [3, с. 190].

Пояснюйте свої дії. Розповідайте, що і навіщо ви робите, допомагайте учням називати та усвідомлювати власні емоції – це важливі кроки на шляху до розвитку їх емоційної культури.

Результативність ігрової діяльності досягається завдяки врахуванню вікових особливостей і потреб учнів початкової школи, налагодженню суб'єкт-суб'єктної взаємодії, реалізації повної структури гри з урахуванням усіх її складників. Важливим чинником також є стимулювання емоційно-розвивального ефекту через використання методичних прийомів, що відповідають специфіці різних видів ігор.

Висновки. Отже, з огляду на орієнтацію сучасної освіти на підтримку та збереження ментального здоров'я в умовах війни, освітня практика потребує переосмислення ролі, потенціалу гри та її впливу на розвиток емоційної культури молодших школярів. Ігрова діяльність є потужним інструментом, який допомагає не лише ефективному засвоєнню соціальних норм, а й їх практичному застосуванню, формуванню в учнів ключових здоров'язберігаючих умінь і навичок. У небезпечних для життя умовах необхідно інтегрувати в освітній процес звичні для молодших школярів і традиційні для вчителя форми й методи роботи. Тому ігрова діяльність є результативною й актуальною під час війни, адже досвід кожної дитини важливий, і саме гра допомагає учням адаптуватись до екстремальних умов сучасності, розвинути емоційні компетенції.

Проведене дослідження не охоплює всіх аспектів використання гри під час організації

освітнього процесу молодших школярів в умовах війни. Перспективи подальших досліджень убагацено в удосконаленні практичної підготовки вчителя до ефективного керівництва ігровою

діяльністю учнів молодшого шкільного віку в екстремальних умовах, розробці авторських методик ігрової діяльності з розвитку емоційної культури школярів.

Список використаних джерел

1. Бухало О. Л. Формування емоційної культури молодших школярів у процесі психолого- педагогічної взаємодії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Харків, 2011. 21 с.
2. Дорошенко Т., Сіліна Л. Формування емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва як умови їх успішної соціалізації. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка* / гол. ред. М. О. Носко. Чернігів, 2023. Вип. 19 (175). С. 8-13. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/8890> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Зливков В., Лукомська С., Євдокимова Н., Ліпінська С. Діти і війна: монографія. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2023. 221 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734177/1/War_Kids_2022_VL_Zlyvkov_ok.pdf (дата звернення: 22.10.2025).
4. Кравцова І., Кравцова А. Формування емоційної культури у дітей з особливими освітніми потребами. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали II Всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2022. С. 107-109.
5. Лобач Ю., Прибора Т. Методи виховання емоційної культури молодших школярів. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи* / Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2017. С. 184-186. URL: <https://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/5/Lobach.pdf> (дата звернення: 22.10.2025).
6. Москвічова Ю. О., Родрігес М. І. Емоційна культура молодших школярів як педагогічна проблема. *Актуальні проблеми сучасної науки, суспільства та освіти*: матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2022. С. 929-935.
7. Тертична Т. Д., Коломієць А. М., Литвин А. В. Емоційна культура вчителя: дефінітивний аналіз і феноменологія явища в контексті надзвичайних ситуацій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. № 71. С. 54-67. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-71-54-66>.
8. Федій О. А., Галина Т. Ігротерапія як психолого-педагогічна фасилітація. *Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті*: зб. наук. пр. / за заг. ред. О. А. Федій; відп. ред. Ю. Г. Павленко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава: ПП Астрія, 2022. Вип. 5. С. 12-22. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/20477> (дата звернення: 29.09.2025).
9. Цюняк О. П. Формування емоційної культури вчителів початкових класів у період війни. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 3(204). С. 48-52. URL: <https://lib-repo.pnu.edu.ua/handle/123456789/12756> (дата звернення: 15.10.2023).
10. Changes in stress, burnout, and resilience associated with an 8-week intervention with relational agent «Woebot» / D. Durden et al. *Internet Interventions*. 2023. Vol. 33. P. 100637.
11. Generative AI and educational sustainability: Examining the role of knowledge management factors and AI attributes using a deep learning-based hybrid SEM-ANN approach / Al-Qaysi N. et al. *Computer Standards & Interfaces*. 2025. Vol. 93. P. 103964.

References

1. Bukhalo, O. L. (2011). *Formuvannia emotsiinoi kultury molodshykh shkoliariv u protsesi psykhologo-pedahohichnoi vzaïemodii* [Formation of emotional culture of younger schoolchildren in the process of psychological-pedagogical interaction : abstract of Candidate of Pedagogical Sciences dissertation]. Kharkiv. [in Ukrainian].
2. Doroshenko, T., & Silina, L. (2023). *Formuvannia emotsiinoi kultury molodshykh shkoliariv na urokakh*

- mystetstva yak umovy yikh uspishnoi sotsializatsii [Formation of emotional culture of younger schoolchildren in art lessons as a condition for their successful socialization]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the T. G. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium»*, 19(175), 8-13. Retrieved from: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/8890> [in Ukrainian].
3. Zlyvkov, V., Lukomska, S., Yevdokymova, N., & Lipinska, S. (2023). *Dity i viina: monohrafiia* [Children and war: monograph]. Kyiv; Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M. M. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734177/1/War_Kids_2022_VL_Zlyvkov_ok.pdf [in Ukrainian].
 4. Kravtsova, I., & Kravtsova, A. (2022). Formuvannya emotsiinoi kultury u ditei z osoblyvymy osvitynymi potrebamy [Formation of emotional culture in children with special educational needs]. *Inklyuzyvna osvita: ideia, stratehiia, rezultat : materialy II Vseukr. mizhdystsypl. nauk.-prakt. konf. – Inclusive education: idea, strategy, result: materials of the II All-Ukrainian interdisciplinary scientific-practical conference : zbirnyk tez*. Ternopil, 107-109. [in Ukrainian].
 5. Lobach, Yu., & Prybora, T. (2017). Metody vykhovannya emotsiinoi kultury molodshykh shkoliariv [Methods of raising the emotional culture of younger schoolchildren]. *Rozvytok osobystosti molodshoho shkoliara: suchasni realii ta perspektyvy – Personal development of a junior schoolchild: modern realities and prospects*. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni V. Stefanyka, 184-186. Retrieved from: <https://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/5/Lobach.pdf> [in Ukrainian].
 6. Moskvichova, Yu. O., & Rodrihes, M. I. (2022). Emotsiina kultura molodshykh shkoliariv yak pedahohichna problema [Emotional culture of younger schoolchildren as a pedagogical problem]. *Aktualni problemy suchasnoi nauky, suspilstva ta osvity : materialy VII mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Actual problems of modern science, society and education : materials of the VII international scientific- practical conference*. Kharkiv, 929-935. [in Ukrainian].
 7. Tertychna, T. D., Kolomiets, A. M., & Lytvyn, A. V. (2024). Emotsiina kultura vchytelia: definityvnyi analiz i fenomenolohiia yavlyshcha v konteksti nadzvychainykh sytuatsii [Teacher's emotional culture: a definitive analysis and phenomenology of the phenomenon in the context of emergency situations]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navhannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*, 71, 54-67. Retrieved from: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-71-54-66> [in Ukrainian].
 8. Fediy, O. A., & Halyna, T. (2022). Ikhroterapiia yak psykholoho-pedahohichna fasylytatsiia [Play therapy as psychological and pedagogical facilitation]. In O. A. Fedii (Ed.) & Yu. H. Pavlenko (Resp. Ed.). *Innovatsiini pedahohichni rishennia u pochatkovii osviti : zbirnyk naukovykh prats – Innovative pedagogical solutions in primary education : collection of scientific works*. Poltava: PP Astraia, 5, 12-22. Retrieved from: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/20477> [in Ukrainian].
 9. Tsiuniak, O. P. (2022). Formuvannya emotsiinoi kultury vchyteliv pochatkovykh klasiv u period viiny [Formation of emotional culture of primary school teachers during the war]. *Imidzh suchasnoho pedahoha – The image of a modern teacher*, 3(204), 48-52. Retrieved from: <https://lib-repo.pnu.edu.ua/handle/123456789/12756> [in Ukrainian].
 10. Durden, D., Pirner, M., Rapoport, S., Williams, A., Robinson, A., & Forman-Hoffman, V. (2023). Changes in stress, burnout, and resilience associated with an 8-week intervention with relational agent «Woebot». *Internet Interventions*, 33, 100637. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.invent.2023.100637> [in English].
 11. Al-Qaysi, N., Al-Emran, M., Al-Sharafi, V., Mundher, Z., Mahmoud, M., & Ahmad, A. (2025). Generative AI and educational sustainability: Examining the role of knowledge management factors and AI attributes using a deep learning-based hybrid SEM-ANN approach. *Computer Standards & Interfaces*, 93, 103964. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.csi.2024.103964> [in English].

Статтю надіслано до редколегії 25.10.2025 р.

Статтю рекомендовано до друку 12.11.2025 р.

Статтю опубліковано 01.12.2025 р.

Про авторів**Алла Коломієць,**

докторка педагогічних наук, професорка,
проректорка з наукової роботи, Вінницький
державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID iD: 0000-0003-0536-0147
alla.kolomiets@vspu.edu.ua

Наталія Олійник,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID iD: 0000-0001-9340-4378
natalia.oliinuk0480@gmail.com

Таїсія Тертична,

докторка філософії (PhD),
старша викладачка кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID iD: 0009-0003-2044-0185
tayatertichna@gmail.com

About the Authors**Alla Kolomiets,**

Doktor of Pedagogy, Professor, Vice Rector of
the Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State
Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID iD: 0000-0003-0536-0147
alla.kolomiets@vspu.edu.ua

Nataliia Oliinuk,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, head of the Department
of Primary Education, Vinnytsia Mykhailo
Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine,
ORCID iD: 0000-0001-9340-4378
natalia.oliinuk0480@gmail.com

Taisiia Tertychna,

Doctor of Philosophy (PhD),
Senior Lecturer of Department of Primary
Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State
Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine,
ORCID iD: 0009-0003-2044-0185
tayatertichna@gmail.com